

[SIGNALEMENT]

Emmanuel Waegemans, Etienne Van Neygen & Jurgen De Pillecyn (red.), *Filip De Pillecyn. Studies X*, Hamme, Filip De Pillecyncomité, 2014, 203 pp., ill.

Peter De Graef, *Portretten en polemieken. Het journalistieke werk van Filip De Pillecyn*, Hamme, Filip De Pillecyncomité, 2014, 240 pp., ill., ISBN 9789081796958.

In het najaar van 2014 bracht het Filip De Pillecyncomité twee publicaties over deze Vlaamse schrijver uit, te weten: *Portretten en Polemieken. Het journalistieke werk van Filip De Pillecyn* van de hand van Peter De Graef en het tiende deel van de *Filip De Pillecyn Studies*.

Het boek van De Graef is een heruitgave van een in 1984 in Gent verschenen licentiaatsverhandeling. Na een korte inleiding over de persoon De Pillecyn, behandelt De Graef chronologisch de journalistieke werkzaamheden. Kernpunten zijn de verbintenis met *De Standaard* (1918-1922) en vervolgens, na de breuk met Frans Van Cauwelaert, met *De Tijd* (1922-1923) en het satirische weekblad *Pallierter* (1922-1928) en (hij was vanaf 1926 leraar aan het atheneum in Malmédy) *Sportwereld* en *Het Algemeen Nieuws* (1934-1938). In de periode 1934-1939 werkte

hij, voornamelijk als letterkundige medewerker, mee aan *Nieuw Vlaanderen*. Tegelijk schreef hij voor *Volk en Staat* (1938-1943) en voor het 'gestolen' *Het Laatste Nieuws* (1940-1943). Na de oorlog schreef hij in *De Opbouw* (1947-1949), *Opstanding* (1949-1952), *De Vlaamse Linie* (1949-1953) en ten slotte nog in *De Volksunie* (1958-1962). De opsomming van periodieken is geenszins volledig. Zijn langzaam opschuiven in de jaren dertig naar het Vlaams-nationalisme en zijn keuze ten slotte voor de nationaalsocialistische ideologie weerspiegelt zich ook in de periodieken waarin hij toen schreef. In de oorlogsjaren is hij zeer intensief betrokken bij allerlei initiatieven om culturele en literaire tijdschriften op te richten, waarbij merkwaardig blijft dat hij er zelden of nooit in schreef.

Niet alle bladen en periodieken komen aan de orde en ook in het boek van De Graef is er begrijpelijk een keuze gemaakt. Het valt te betreuren dat bij de heruitgave de literatuurlijst niet is bijgewerkt. We missen zo de verwijzing naar het voor deze publicatie onmisbare bibliografische overzicht van Herman Verbeeck en ook verwijzingen naar bijdragen in de inmiddels tiendelige reeks *Studies* ontbreken. Dat geldt ook voor een afsluitende beschouwing over de aard van De Pillecyns journalistieke werk. Maar er valt genoeg te genieten. Terecht stelt De Graef de vraag: was De Pillecyn een echte journalist? Zelf zegt De Pillecyn in 1941 in een interview in *Het Laatste Nieuws*: "*Ik vind het journalisten beroep vooral interessant als gij polemiek kunt voeren*".

Naar onze huidige maatstaven toch geen juiste opvatting van dit beroep. Maar De Pillecyn was primair letterkundige en een man met sterke emoties en overtuigingen. Hij was toch veel meer. Als wij zijn journalistiek werk bekijken, was hij een commentator of wat wij thans noemen een columnist. Daar lag zijn kracht. Op zijn best was hij in *Pallieter*, waar hij met zijn scherpe pen vrij uit de voeten kon. Daar stelde hij ook dat de beste oplossing was zijn politieke vijanden "*dood te lachen*". Niet voor niets tekende hij tal van bijdragen in de verschillende bladen met "*Cactus*", "*Citroen*" of noemde hij zijn stukjes "*Pepernoten*". Ook in zijn naoorlogse werk in bijvoorbeeld *De Opbouw* of *De Vlaamse Linie* bleef zijn kracht het opiniërende artikel of een politiek portret. Dat dit fel en onverzoenlijk kon zijn, blijkt uit zijn visie op Frans Van Cauwelaert in *De Volksunie*, 7 mei 1960. Hij schrijft daar: [is er iemand in de CVP] "*die de moed heeft te bekennen dat Van Cauwelaert de grootste ontgoocheling is die Vlaanderen ooit heeft gekend*". Tot slot – De Graef geeft meer voorbeelden – in *De Vlaamse Linie*, 27 januari 1950, heeft De Pillecyn scherpe kritiek op Stalin en het communisme (we zitten midden in De Koude Oorlog en De Pillecyn heeft het communisme altijd als een groot gevaar gezien). Hij noemt Stalin "*de belichaming van het kwaad*". Toch merkwaardig dat zo'n veroordeling over Adolf Hitler en het nationaalsocialisme bij De Pillecyn niet te vinden is (althans ik heb die niet gevonden). In zijn proces, waarbij hij werd veroordeeld tot tien

jaar waarvan vijfjaar effectieve opsluiting, komt De Pillecyn slechts tot de bekentenis (met een dichtregel van Frederik van Eeden):

“Tijdens de bezetting heb ik in een tijd van opgezweepte gemoederen, gemeend goed te doen en dacht ik dat kunst en cultuurverzoenend konden werken. Achteraf beschouwd zien zoveel zaken er anders uit.” Hij haalt dan een dichtregel van Frederik van Eeden aan:

“Mijn handen, wat hebben zij zich vaak vergist. Ook mijn handen hebben zich vaak vergist.”

Er zou meer aan te halen zijn uit deze publicatie. Belangrijk is dat ze ons een eerste overzicht biedt van De Pillecyns omvangrijke journalistieke arbeid en ons tot lezen en verder onderzoek aanzet.

De tweede uitgave van het najaar van 2014 is het tiende deel van de *Filip De Pillecyn Studies*. De bundel opent met een vrij theoretische en historiografische studie van Jos Van Thienen over gender aspecten in de roman *Monsieur Hawarden*. Patrick Auwelaert begint een serie bijdragen over bibliothele uitgaven van De Pillecyns oeuvre. Hij behandelt hier de publicatie van *Mensen achter de dijk* uit 2004 met daarin fraaie illustraties van Luc Verbist. De illustraties, in feite schilderijen, zijn enerzijds zeer waarheidsgetrouw, maar door hun coloriet roepen de afbeeldingen ook iets van vervreemding op. Dorian Cumps schrijft over drie Franse vertalingen van boeken van De Pillecyn. Het blijkt dat de stijl van De Pillecyn zich niet makkelijk laat omzetten naar een Franse tekst, zoals hij met verschillende voorbeelden duidelijk maakt. Verder zijn er artikelen over De Pillecyns contact met de letterkundige en priester Jan Hammenecker en schrijft Emmanuel Waegemans over De Pillecyn en Rusland, gebaseerd op diens journalistiek werk (zie boven genoemde publicatie).

Pièce de résistance in deze bundel is de studie van Etienne Van Neygen, *‘De student Filip De Pillecyn: Leuven 1910-1914’*. Een zeer leesbaar en ook zeer informatieve bijdrage over de jonge De Pillecyn. We zien hier de eerste sporen van zijn letterkundige arbeid, maar ook zijn optreden in de diverse studentenverenigingen en gezelschappen. Hij ontwikkelde er zijn oratorische en zijn organisatorische talenten. De basis van de Vlaamsgezindheid was al gelegd op het Klein Seminarie in Sint Niklaas. Tegelijk geeft Van Neygen aardige inkijkjes in het Leuvense studentenleven en in het toenmalige onderwijs met name in de germanistiek. De Pillecyn studeerde vlot door en deed er tegelijk zeer veel omheen. We hopen op een vervolg van dit verhaal.

De bundel sluit af met een overzicht van tien jaren activiteiten van het De Pillecyncomité en de twee hier besproken werken geven ook aan dat ervoor een volgende periode nog genoeg te onderzoeken valt om nader te komen tot wat Herman Verbeeck in zijn inleiding van zijn *Bibliografie van Filip De Pillecyn* (2 dln., Brussel, 2007) noemt, *“de raadselachtige De Pillecyn”*.

[Pieter van Hees]